

"בפרי הארץ"

"פרישת זקת"

"אמרתי אזכמה"

ספורנו: (כוונות התורה) וענין פרה אדומה ראוי להתבונן איך היא מטמאה כל העוסקים בה ומטהרת את הטמאים בעפר שרפתה בלבד וזה באותם שהם טמאים לנפש אדם בלבד זולתי המזה והמקדש את העפר במים שהם טהורים כפי מה שקבלו רז"ל עם היות כל אלה חוקות התורה לא נודעו אצלנו כל טעמי פרטיה אל נכון עד שאז"ל שעליה אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ועם כל זה אין לנו רשות להרהר אחריה הטובה היא אם רעה כי מצות המלך היא הטוב והמטיב בלי ספק.

אמנם: כי אלינו דבר יגונב ונקח שמץ מנהו כאשר נתבונן איך ענינה מעורר אל התשובה והטהרה מן המות הנצחי. וזה כי הנה יקרה בענינם כמו שיקרה בתרופות הגופות והנפשות כאשר נבקש למשכם מן הקצה אל הקצה כדי להעמידם על המצוה. וזאת ההנהגה גם שתרפא את החולה תזיק לבריאים בלי ספק וזה כי תמשכם מן המצוה אשר הם עליו ותדחה אותם אל אחת הקצוות הבלתי נאותים כאמרו ונעקש דרכים יפול באחת. ובכן ראוי להתבונן כי הפרה באדמימותה תורה על החטא אשר לפעמים נחשב בעיני ההמון החוטא בו לדבר מאיר ומועיל בחיי שעה כענין ערב לאיש לחם שקר והוא אמנם אש אוכלה לגוף ולנפש ובכן דמה הנביא את החטא לשנים כאמרו אם יהיו חטאיכם כשנים. כמו כן ראוי להתבונן איך עץ הארז והאזוב הם שתי קצוות בגובה ושפלות ועמהם שני התולעת המורה על היות שניהם חטא והכל נשרף עם הפרה.

ובכן ראוי: שכל המתעסקים באלה המורים על חטא בהיותם קצוות יהיו טמאים. ונבחרו לטהר מי חטאת המורכבים משני הקצוות שהם המים ואפר שרפה המורים על אופן המשיכה אל המצוה ולזה ראוי שהמקדש המרכיב והמזה ששניהם יורו על המלמדים דרכי התשובה יהיו טהורים ושתהיה ההזאה באזוב המורה על שפלות הרוח והנטיה אל ההכנעה לפניו יתברך כאמרו זבחי אלהים רוח נשברה. ושתהיה ההזאה בשלישי ותשנה בשביעי להורות על הכרח קביעות זאת התכונה בנפש וכל אלה לא יצטרכו זולתי בטומאת מת התורה על העסק בנפסדים בלבד.

של"ה: כבר אמרתי (בסוד פרה אדומה* בעומקה אי אפשר לעמוד, מכל מקום מה שיכול האדם למצוא טעמים נכונים ימציא, כי הכל אמת, אף שבעומקה יש ויש סודות נפלאות. והנה התמיהה הגדולה היא, מה שמטהרת הטמאים ומטמאה את הטהורים. אמנם לענין דרך חיים תוכחת מוסר, יוצא מזה הן לענין מעשה הן לענין תלמוד. לענין תלמוד - האדם מחויב לילך בהשגות האלהות כפי כחו, ובזה מטהר את חומרו ומזככו, כי נמשך אחר האלהיות, ואז מטהר את הטמא. אבל הנכנס במופלא ממנו, אז הוא כרואה פני חמה בתקפו ועיניו חשוכות, ובזה נכון 'מטמא את הטהורים', והארכתי בדרוש הזה במקום אחר, זהו לענין תלמוד. ולענין מעשה - כבר האריך הרמב"ם בשמונה פרקים שלו פרק רביעי, לענין מדות האנושיות שהאדם ילך במיצוה. אמנם אם נטה בקצה אחד, אזי על דרך תשובה צריך לנטות בהפיכו לקצה האחרון, עד שישב להמצוה. נמצא, מי שהוא שלם במדותיו ורצה לילך בקצה [ה]אחרון, אזי מטמא טהור, אבל מי שנטה לקצה אחד והולך לקצה שכנגדו, אזי מטהר טמא. וקל להבין.

***לשון הריקאנטי:** 'זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר' דע כי סוד פרה אדומה נעלם מאד, ואמרו רבותינו ז"ל לא נגלה אלא למשה רבינו ע"ה, שנאמר 'ויקחו אליך' לך לבד אני מגלה טעם פרה. ואין כוונת המאמר הזה שלא יהיה נודע מטעם המצוה כלל, רק ענין אחד יש בו שלא נגלה רק למשה רבינו ע"ה, והוא מה שאמרו רבותינו ז"ל מזה ומזין עליו טהורין ונוגע טמא, ועל זה אמרו רבותינו ז"ל על כולם אמר שלמה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'. אך בסוד הפרה באדמימותה בתמימותה ובשריפתה בחוץ, וסוד המים הניתנין באפר, וטעם טהרתה את הטמאים, בכלום נבאר טעמים כמו שאמרו רבותינו ז"ל בספר הזהר וכתב הרב הגדול [הרמב"ן] ז"ל כי מפני שנעשית בחוץ, יראה לאומות העולם כאילו היא נזבחת לשעירים על פני השדה, והאמת שהיא להעביר רוח הטומאה, ושריפתה כריח ניחוח בחוץ. ולכך אמר 'זאת חקת התורה', כלומר נחקקת מן התורה, והיא תורה שבעל פה, על כן 'פרה אדמה תמימה'.

חנוכת התורה: איתא במדרש על כל דבר היה שלמה המלך עליו השלום אומר טעמים כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ויש לפרש על זה האופן דודאי מצינו טעמים הרבה אף על מצות פרה אדומה כמו תבא אמו וכו' ועוד טעמים. רק שעיקר סוד טעמיה הפנימיים נעלם ממנו. והנה מכח שכתוב ויקחו אליך דרשו חכמינו ז"ל לך אני מגלה טעמה. מזה ידע שלמה שלא עמד עדיין בסודה משום דכתיב אליך דוקא למשה וכו'. והנה אחר שאמר טעמים בכל התורה כולה חשב שכבר עמד על אמיתיות הטעמים וכשהגיע לפרשת פרה אדומה אמר גם כן טעמים.

והנה: אחר שידע ששם גבי פרה אדומה לא עמד על הטעם הפנימי אם כן אף בכל התורה גם כן אפשר שעדיין לא עמד על פנימיות הטעמים. ואף שאמר כמה טעמים. הרי גם במצות פרה אדומה מצא ידו לדרוש כמה טעמים ועל הטעם הפנימי לא עמד. אם כן גם בכל התורה כולה אפשר שעדיין לא עמד בסודם רק שנדמה לו שעמד על סוד הטעמים כמו שנדמה לו גם כן שכבר עמד על סוד הטעמים של פרה אדומה. לכן אמר אמרתי אחכמה בכל התורה כולה. דהיינו שהייתי סבור שכבר עמדתי על סוד הטעמים. אבל כשהגעתי לפרשת פרה אדומה נודעתי שהיא רחוקה ממני. שגם טעמים של כל התורה הוא רחוק ממני. שלא עמדתי על סודן האמתיים. וזה שאמר כיון שהגיע לפרשת פרה אדומה רצה לומר שמכאן נולד לו הספק.

סג "מפרי הארץ"

הלכה

אורז זויים

א' שתה רביעית יין ואח"כ אוכל קרטיב האם מברך?

תשובה: לא מברך כיון שהוא ספק משקה. {עיין סימן קעד'}

ב' שתה רביעית יין ואכל גלידה האם יברך?

תשובה: יברך כיון שהוא אוכל קרוש. {עיין סימן קעד'}

חושן משפט

א' בכלי של מי עושים קניין סודר?

תשובה: בכליו של הקונה. {עיין סימן קצה'}

ב' דיבר עם פלוני לקנות ולא שילם האם יכול לחזור בו?

תשובה: לא כיון שהוא מחוסר אמנה ובתרי תרעי מחלוקת ואפשר להקל. {עיין סימן רד'}

אבן העזר

א' האם כותבים משפחה בכתובה?

תשובה: המנהג שלא לכתוב ויש נוהגים לכתוב. {הגרי"ש אלישיב זצ"ל}

ב' אם הפני חדשות הלך האם מברך?

תשובה: לא מברכים ואם הלך באמצע הברכה יגמור הברכה. {עיין פיתחי תשובה סימן סב'}

יורה דעה

א' התיר נדרים ואינו רוצה לפרט האם חל?

תשובה: אם אומר שזה לא נדרי איסור מועיל. {עיין סימן רכח'}

ב' למי נותנים מעשר ראשון?

תשובה: לשו"ע ולרמ"א גם לכהן. {עיין סימן שלא'}

"מבולב"ר מתנול"

שו"ת פרי יצחק: (הקדמה) הנה מה ששיג האדם בתורה בערך תבונתו ושכלו זהו בחינת מקח פרי עמלו ויגיעו אולם מה שזוכה האדם להשיג בתורה יותר מכפי ערך כח הבנתו ושכלו הוא גדר בחינת מתנה מנותן התורה ית"ש ליראי ה' הדבקים בתורתו כי יתן את רוחו עליהם להאיר עיניהם באור תורתו ית"ש. והנה ידוע כי עיקר השגת התורה הוא רק כאשר זוכה האדם למדת הענוה ובפרט לבא לבחינה זו שיהיה התורה בגדר מתנה בודאי צריך להגיע למדה זו להיות עניו ושפל בדעתו להפשיט כח שכלו מכל רצון ונגיעת עצמי וזהו מה שאמרו חז"ל כיון שעושה אדם עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל כו' ועי' פרש"י ולדרכינו נאמר כי רצו בזה למידת הענוה להיות כמדבר הזה שהוא מופקר לכל לדרוך עליו וע"ד שאמרו (בעירובין דף נ"ד) אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה תלמודו מתקיים כו' ואז זוכה שיהיה לו התורה בבחינת מתנה השפעת רוח ממרום לסברת הלב למעלה יותר מכפי ערך שכלו ותבונתו. והנה ההבדל שבין שני הבחינות הוא כי בהיות התורה בבחינת מכר והשגת האדם תהיה בערך תבונתו ויגיעתו אינו בטוח אם שכלו לא תטהו עקלקלות כי שכל האדם עלול לשגיאה אולם כאשר יזכה לבחינת מתנה אז יוכל לבטוח ג"כ כי שכלו לא תתעהו ותורת אמת תהי בפיהו הוא מה שאמרו חז"ל וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל הוא בחינת נחלה שאין לה הפסק (ב"ב דף קכ"ט) כי האמת הוא בחינה נצבת קיימת לעד:

והנה: כל איש ואיש אפשר שיהיה לו חלק בבחינה זו אם מעט או הרבה כי כפי מה שאדם זוכה במדת הענוה ולטהר מחשבתו בתוה"ק מופשט מכל רצון ונגיעת עצמי ככה יסייעוהו ממרומים בבחינת מתנה ממנו ית"ש להאיר את עיניו בתוה"ק באור פני מלך חיים.

"מפרי הארץ" סימון – עֶכָד' וְשֶׁכָה'

בעניין: דיני הכנת מאכל לבהמה לשבת/א"י שעשה מלאכה בעד ישראל.

א: האם אסור מתורה או מדרבנן או מותר- נתינת מים למורסן, נתינת מים לקמח לצורך אדם, נתינת מים לקמח לצורך בע"ח, גיבול מורסן?

תשובה: מים למורסן הוא מדרבנן ולכן התירו לצורך בהמה ויש אוסרים מהתורה ונוהגים להחמיר ונתינת מים לקמח יותר חמור ואסור גם לשיטת הרמב"ם. ולגבל אסור אלא כשמוליך שתי וערב.

ב: איזה בע"ח מותר להאכיל ואיזה אסור (מה הכלל) ומדוע, ומה הדין להאכיל גוי ומדוע?

תשובה: בע"ח שיש להם בעלים ישראל (ביאור הלכה) ואינם מוצאים את המזון שלהם לבד, כי מזונותם עליך. וכן כלב שמצוה קצת לזונו. וכן מותר להאכיל לגוי דחשיב מזונותיהן עליך מפני דרכי שלום.

ג: אפה הגוי פת בשבת האם מותרת – באפה לעצמו, אפה למכור בעיר שרובה גויים, בעיר שרובה ישראל. ומ"ה אם ספק שאולי נאפה מערב שבת?

תשובה: יש אוסרים ויש מתירים ויש להקל בשעת הדחק או לצורך מצווה וברוב ישראל אסור, ואם יש ספק שמא נעשה בערב שבת יש להקל.

ד: גוי שעשה מלאכה לצורך עצמו האם מותר הישראל להנות ממנה בשבת, ומה הדין אם צד בע"ח או ליקט פירות, ומ"ה בניצוד מאליהן או נשרו הפירות מאליהן?

תשובה: מותר ודוקא כשהגוי לא מכירו. ובצד בעלי חיים או ליקט פירות אסור אפילו אם עשה לעצמו משום מוקצה.

ה: האם אסור במוצ"ש בכדי שיעשו – בעשה לעצמו, בעשה לישראל, עשה לישראל אחד מה דיני ישראל אחר, ספק אם עשה לישראל או לגוי, ספק אם עשה מע"ש או בשבת, ומ"ה כשמצטרפים ב' ספיקות- ס' לגוי וס' מע"ש – והאם יש הילוך בין פירות ששלח לישראל לפירות הנמצאים ביד הגוי?

תשובה: אסור בכדי שיעשו גם לישראל אחר ואם עשה מלאכה דרבנן רק לישראל שנעשה בשבילו אסור. ובספק אחד אסור, שתי ספיקות מותר. ולצורך מצוה יש להקל גם בספק אחד.

ו: איך משערים שיעור בכדי שיעשו?

תשובה: משערים כפי העניין שנעשה המלאכה כגון שהביא דרך רכיבה על סוס ישער לפי הזמן הזה.

ז: ומה הדין בד"כ הדרך קצרה ובמוצ"ש הזה הדרך ארוכה (כגון שיש פקק תנועה)?

תשובה: אם הגוי עשה רק איסור דרבנן כדרך הקצרה שהולך בשבת אבל אם עשה איסור דאורייתא צריך להמתין כהדרך הארוכה ורק לצורך מצוה אפשר להקל בדרך הקצרה.

ח: בדבר שהובא מחוץ לתחום – מ"ה כשהביאו הגוי לעצמו, לגוי אחר?

תשובה: מותר ובלבד שלא יוציא חוץ מד' אמות.

ט: וכשהביאו לישראל- האם מותר לו באכילה ובטלטול, לבני ביתו, לאורחיו, לשכניו?

תשובה: באכילה אסור לו ולבני ביתו ולאורחיו אבל אחרים מותרים אפילו בשבת. ובטלטול מותר גם לו עצמו.

י: כשהביאו למכור- בעיר שרובה ישראל, בעיר שרובה גויים – למי מותר?

תשובה: בעיר שרובה ישראל אסור לכולם וברובה גויים מותר אלא אם ידוע שעשה לצורך ישראל אסור.

רח' הר' קוק 1 ב"ב 0533107467

mprihaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבית הוועד"

הרב אבישי דביר שליט"א

"יין מתוק לקידוש"

א) בגמרא: **"ב"ב דף צ"ז אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב** אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך ע"ג המזבח למעוטי מאי אילמא למעוטי יין מגיתו והא תאני ר' חייא יין מגיתו לא יביא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר אנן אפילו לכתחילה נמי ואמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום. ומבואר בגמרא דין שכשר בדיעבד לנסכים כשר גם לקידוש היום לכתחילה, אבל הפסול בדיעבד פסול גם לקידוש היום.

ב) **ולעניין יין שיש בו דבש**: שאסור לנסכו משום כל שאור וכל דבש פסק השו"ע (רע"ב סעיף ח') דעה ראשונה בסתם כרוב הראשונים דמותר לקדש עליו והביא י"א (והוא דעת הרמב"ם) שפסול לקידוש, וכתב הרמ"א שאם היין שיש בו דבש יותר טוב יקדש עליו וכתב המשנה ברורה שאם הם שווים יש לחוש לשיטת הרמב"ם ולא לקדש עליו. וכתב במשנה ברורה בשם הפמ"ג דה"ה בכל שהוא דבש (וכן מפורש ברמב"ם), וה"ה בנתן בו צוקער. אם כן למעשה יין ממותק או יין מתוק שנעשה על ידי תוספת סוכר כשר לקידוש, אך אם יש לו יין אחר טוב כמוהו יש לחשוש לדעת הרמב"ם ולקדש על יין אחר.

ג) **במנחות: (פ"ז א') לתירוצא דרב אשי שהוא ההלכה**, יין מתוק מחמת עצמו פסול לנסכים אף בדיעבד, ויין הלסטיון שהוא מתוק מחמת השמש פסול רק לכתחילה. וכן פסק בטור (רע"ב) ההלכה שיין הלסטיון כשר לקידוש, ופירש שהלסטיון הוא יין מתוק מאד. ובשו"ע (רע"ב סעיף ג') כתב שיין מתוק כשר לקידוש ולא הזכיר הלסטיון. וכתב במשנה ברורה (ס"ק ח') דמשמע מהשלחן ערוך שאין חילוק אם הוא מתוק משום שנתייבש בשמש או ממתיקות הפירות עצמן. ובביאור הלכה (ד"ה ועל יין מתוק) תמה על השלחן ערוך דכיון שמתוק מחמת עצמו פסול לנסכים בדיעבד איך אפשר להכשירו לקידוש. והביא שהפמ"ג תלה זה במחלוקת הרמב"ם והראשונים לעניין יין מבושל ושיש בו דבש, וחלק עליו וכתב שכאן הוא גריעותא וביין שפסול לנסך מחמת גריעותא כולם מודים שפסול, ונראה קצת מלשונו שנשאר בזה בלא הכרעה.

ד) **בשו"ת שבט הלוי: (ח"ט נ"ח) נשאל איך מותר לקדש על מיץ ענבים הרי הוא יין מתוק ופסול לנסכים בדיעבד**, ואינו דומה ליין מגיתו שעתידי לתסוס ולהיעשות יין. וכתב הגרש"ו דאין הכי נמי שמיץ ענבים הוא יין מתוק אבל כתב המאירי (בית הבחירה ב"ב שם וחידושי המאירי פסחים ק"ז) שיין מתוק כשר לקידוש אף על פי שהוא פסול בדיעבד לנסכים, ונראה מלשון המאירי שטעמו דהפסול לנסכים משום שאינו משכר ולא מפני שהוא גרוע ולכן לקידוש הוא כשר כדעת החולקים על הרמב"ם. וכתב שם בהגהה בסוף התשובה דאע"ג שמלשון הרשב"ם (ב"ב צ"ז ב בד"ה קוסס) משמע דיון שאינו משכר פסול לקידוש, מ"מ דברי המאירי עיקר ההלכה (ודלא כהביאור הלכה הנ"ל). אך ברור דכל זה אינו שייך אלא להחולקים על הרמב"ם בעניין יין שיש בו דבש, אבל להרמב"ם כל שפסול לנסכים פסול לקדש.

ה) **ומכל מקום יש לעיין**: שהרי בגירסא שלנו בגמרא מבואר להדיא דלא כהמאירי, כמו שהביא בביאור הלכה שיין מגיתו כשר לקידוש רק משום שכשר בדיעבד לנסכים. והנה מצאתי שבבית הבחירה בנידה (ח' ע"א) שכתב וז"ל יין מגתו כל ג' ימים פסול לגבי מזבח שהרי מתוק פסול ואין לך מתוק יותר הימנו, משלשה ועד ארבעים לא יביא ואם הביא כשר עכ"ל. (ועיין בתיקונים והוספות בהוצאת הרב אברהם סופר שביאר באריכות מנין להמאירי דין זה). ולדעה זו דבתוך ג' ימים פסול בדיעבד לגבי מזבח משום שהוא יין מתוק, ואעפ"כ אמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום, ודאי מזה הוציא המאירי דיון מתוק כשר לקידוש אע"פ שהוא פסול לגבי המזבח, וכנראה פירש בגמרא שהם תרי טעמי להתיר קידוש על יין מגיתו, א' דכשר בדיעבד למזבח (אחר ג' ימים) ב' דאפילו אינו כשר בדיעבד (כגון בתוך ג' ימים) מותר לקדש עליו. ועיין שם בתיקונים והוספות שכתב שבהלכות גדולות איתא שסוחט אדם אשכול של ענבים ומקדש עליו משום שנקרא יין לגבי נזיר, ומשמע שפסול בדיעבד למזבח כדעת המאירי ומכל מקום כשר לקידוש היום. אך אם כן צ"ע אם לדידן יש לסמוך על זה שהרי בשאר הראשונים לא מובא דעה זו אלא גם בתוך ג' ימים כשר בדיעבד לנסכים. ושוב צ"ע איך אפשר לקדש על מיץ ענבים.

ו) **אמנם בשו"ת בעי חיי: (יורה דעה קע"א) נשאל אם מותר שיגעו הישמעאלים בתירוש אחרי שזרקו בו עפר לבן שגורם שהיין ישאר מתוק ולא יתסוס, ואחד השואלים רצה להתיר משום שיין מתוק פסול לנסכים**. וכתב הבעי חיי וז"ל דאין להתיר מטעם מתוק אלא אחר שנעשה יין ועדיין מתוק הוא אבל אם בעודו תירוש הוא מתוק לית לן בה. עכ"ל. ואם כן יש לומר בנידון דידן לקולא שאם בעודו תירוש הוא מתוק אינו נקרא יין מתוק ואפשר לקדש עליו.

ונראה: שסברת הבעי חיי דדווקא אם ניסו לעשות יין ונשאר מתוק פסול משום שזה מעיד על קלקול ביין כמו שכתב אחד השואלים שם (סי' ק"ע), אבל אם בעודו תירוש מנעו ממנו את התסיסה אין זה קלקול ביין ונשאר לו דין יין מגיתו שכשר בדיעבד לנסכים. ולפי זה בין במיץ ענבים ובין ביין מתוק אין חשש לקדש עליו מצד יין מתוק כי מה שנשאר מתוק אינו מחמת קלקול ביין אלא כך עשאוהו בכוונה.